

Kliniczne konsultacje lekarsko-weterynaryjne: obowiązki i odpowiedzialność w świetle prawa cywilnego oraz zasad etyki i deontologii zawodowej

Andrzej Dzikowski

z Katedry Higieny Żywności i Ochrony Zdrowia Publicznego Instytutu Medycyny Weterynaryjnej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wielu polskich lekarzy weterynarii udziela porad klinicznych niejako bezwiednie, doradza swoim klientom czy kolegom w sposób przypadkowy, względnie konsultuje przypadki kliniczne bez świadomości konsekwencji prawnych swoich działań. Lekarz weterynarii udzielający porady, konsultacji klinicznej pełnić może rolę faktycznego doradcy – zarówno w stosunku do właściciela zwierzęcia, jak i innego lekarza weterynarii. Czy jednak może być on uznany za doradcę w świetle prawa?

Mimo tego że przedstawiany problem obejmuje sytuacje dnia codziennego, spotykane w każdej klinicznej praktyce weterynaryjnej, w każdym zakładzie leczniczym dla zwierząt – ten aspekt pracy zawodowej lekarzy weterynarii nie został jak dotąd dostatecznie zbadany. Problem poradnictwa weterynaryjnego notowany jest w piśmiennictwie jedynie w niewielkim stopniu, zwykle przy okazji poruszanych zupełnie innych zagadnień (1, 2, 3, 4, 5, 6). Obserwowalny jest brak pogłębionych analiz i syntetycznych opracowań poruszanego zagadnienia.

Bez wątplenia możliwe są różne sposoby rozwiązania omawianego problemu, wskazana zatem może być analiza komparatystyczna, nawet jeśli jej zakres będzie ograniczony i wycinkowy. O ile na gruncie prawa niemieckiego wysuwane są pewne postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda*, i proponowane są konkretne rozwiązania, o tyle polskie piśmiennictwo

Clinical veterinary consultations: duties and responsibilities in the light of civil law and principles of professional ethics and deontology

Dzikowski A., Department of Food Hygiene and Public Health Protection, Institute of Veterinary Medicine, Warsaw University of Life Sciences – SGGW

Veterinary consulting is a common, and relevant form of veterinary clinical practice. In this article, ethical and legal analysis and interpretation of Polish law regulating those forms of medical management and procedures is performed. Postulates derived from the German law are presented in a comparative perspective. Veterinary consultation is determined as a type of a remunerated professional service. Two kinds of veterinary advisorship are indicated: an advice provided by a veterinarian to a lay client, and an advice provided by a veterinarian to another veterinarian. Veterinary advisorship and liability of the advisor are discussed in terms of professional ethics and civil law principles.

Keywords: clinical veterinary consultation, advisorship, civil law, professional ethics.

naukowe i orzecznictwo pozostają w tej mierze niedostatecznie reprezentowane (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16). Zamiarem autora jest uzupełnienie tej luki na niwie krajowego porządku prawnego.

W związku z powyższym praca ma w intencji autora charakter wykraczający poza ściśle naukowy: celem

przyświecającym tej analizie jest także upowszechnienie wiedzy wśród lekarzy weterynarii i umożliwienie zastosowania poczynionych spostrzeżeń w praktyce cywilistycznej, gospodarczej, ale i – potencjalnie – orzecznictwej w Polsce.

W ramach przeprowadzania tej analizy postawiono następujące pytania badawcze:

- Czy można wskazać na gruncie prawa polskiego instytucję poradnictwa weterynaryjnego? Jakie nosi ona cechy? Czy i na jakie typy można ją podzielić?
- Czy na gruncie prawa polskiego lekarz weterynarii może być uznany za doradcę?
- Jeśli odpowiedzi na poprzednie pytania są twierdzące, to czy w związku z tym ciąży na nim jakiegoś szczególnego rodzaju obowiązki natury prawnej, etycznej i deontologicznej?
- Czy ponosi on w związku konsultacjami jakąś odpowiedzialność – ogólną lub szczególnego rodzaju?

Tematyka badań jest ograniczona do pracy klinicznej lekarzy weterynarii w zakładach leczniczych dla zwierząt i nie obejmuje innych form wykonywania zawodu lekarza weterynarii określonych w obowiązujących przepisach.

Badanie skupiać się będzie na dwóch zasadniczych sferach: na etyce i deontologii zawodowej polskich lekarzy weterynarii oraz wynikającej z tego odpowiedzialności zawodowej oraz na cywilistycznej konstrukcji konsultacji weterynaryjnych i odpowiedzialności na gruncie prawa zobowiązań (16, 17, 18, 19).

Autor zawęży w tym miejscu analizę do czynności lekarsko-weterynaryjnych w pracy klinicznej, stanowiących zobowiązania starannego działania (wynikające z nienazwanych umów, podobne do zlecenia) – jako najczęstszych i najbardziej typowych przykładów aktywności na analizowanym polu. Przypadki klasyfikowane jako zobowiązania rezultatu i o charakterze mieszanym nie wchodzą w zakres przeprowadzanych badań.

Analizę i interpretację przepisów przeprowadzono zgodnie z metodologią swoistą dla nauk prawnych. W odniesieniu do standardów prawnych wykazane i omówione zostały obowiązki i możliwa odpowiedzialność lekarzy weterynarii udzielających porad w pracy klinicznej.

Wyniki

Przeprowadzona analiza i interpretacja przepisów prawa polskiego (16, 17, 18, 19) pozwoliła na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze. Stwierdzono, że z norm prawnych wywieść można i zastosować w Polsce instytucję poradnictwa weterynaryjnego, a zatem lekarz weterynarii może być uznany za doradcę zarówno w stosunku do swoich klientów, jak i w stosunku do innych lekarzy weterynarii. Wśród równoważnych nazw wymienić można doradcę i konsultanta, a także poradnictwo, radę, poradę, konsultację.

Charakterystyka instytucji poradnictwa wynikająca z przeprowadzonej analizy pozwala na wyróżnienie dwóch podstawowych typów poradnictwa weterynaryjnego. Na podstawie kryterium podmiotowego (podmiotu poszukującego porady – podmiotu,

któremu udzielana jest porada) wyodrębniono dwa typy poradnictwa weterynaryjnego:

- a) konsultacje kliniczne udzielane różnego rodzaju klientom laikom, nieposiadającym wiedzy lekarsko-weterynaryjnej,
- b) konsultacje kliniczne udzielane przez lekarza weterynarii innemu lekarzowi weterynarii (relacje zawodowe przynajmniej dwóch profesjonalistów).

Konsultacje lekarsko-weterynaryjne badane w tej pracy ograniczone są do działalności klinicznej. Należy jednak zaznaczyć, że ten zakres przedmiotowy nie wyczerpuje całokształtu konsultacji weterynaryjnych, a weterynaryjna praktyka kliniczna nie jest wyłączną domeną poradnictwa lekarsko-weterynaryjnego (4, 5, 9, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26). Konsultacja lekarsko-weterynaryjna może dotyczyć wszystkich zagadnień wchodzących w zakres kompetencji wynikających z wykonywania zawodu lekarza weterynarii w świetle art. 1 ustawy o zawodzie lekarza weterynarii (dalej: UZLW) i w art. 1 Kodeksu Etyki Lekarza Weterynarii (dalej: KELW), a co za tym idzie – także ochrony zdrowia publicznego, ochrony środowiska, ochrony dobrostanu zwierząt, poprawy parametrów hodowlanych i produkcyjnych, wszelkiego rodzaju weterynaryjnych badań naukowych itp. (16, 17). Tak jak szeroki jest zakres zawodu lekarza weterynarii w świetle przywołanych wyżej przepisów – taki może być też zakres porad i konsultacji udzielanych przez lekarzy weterynarii swoim klientom i kolegom.

Porady udzielane przez lekarzy weterynarii laikom

Pierwszy z typów wyróżnionych w tym badaniu obejmuje lekarzy weterynarii pełniących funkcję doradców dla klientów nieprofesjonalnych, przy czym klienci nie muszą być tylko właścicielami zwierząt.

Pełnienie roli doradcy jest ściśle związane z podstawową charakterystyką lekarza weterynarii jako człowieka posiadającego szczególną, specjalną wiedzę, kompetencje i umiejętności, których nie posiadają laicy. Niezależnie od tego, kto otrzymuje poradę weterynaryjną i jakie informacje uzyskuje, jest to relacja pomiędzy profesjonalistą a laikiem.

Dla klienta laika każdy lekarz weterynarii jest *sui generis* ekspertem, profesjonalistą, osobą kompetentną. Nie tylko jest tak postrzegany, ale także powinien się tak zachowywać. Doradca powinien posiadać wiedzę i umiejętności w zakresie udzielanych porad – a granic swojej wiedzy, umiejętności i kompetencji nie może przekraczać pod rygorem odpowiedzialności tak przed sądami lekarsko-weterynaryjnymi, jak i przed sądami powszechnymi (16, 17, 19).

Podstawowymi cechami doradcy weterynaryjnego, poza fachową wiedzą i umiejętnościami, powinny być działanie w dobrej wierze i umiejętność wzbudzania zaufania (25). Są to cechy ściśle związane z ponadprzeciętnymi standardami etycznymi, jakich muszą przestrzegać lekarze weterynarii jako przedstawiciele zawodu zaufania publicznego (16, 17). Wartości te mają charakter uniwersalny i są w sposób

analogiczny ujmowane w standardach etycznych innych krajów (13).

Ponadto lekarz weterynarii powinien udzielać porad w sposób kompetentny, rzeczowy, ale i zrozumiały dla laika (16). Nieprofesjonalny klient może przyswoić i wykorzystać wyłącznie informacje dla niego zrozumiałe (24). Zaufanie do kompetencji i profesjonalizmu doradcy jest kluczowe dla decyzji dotyczących inwestycji biznesowych, umów sprzedaży zwierząt i ich hodowli, a także diagnostyki i terapii ich schorzeń (25).

Charakter prawny zawodu zaufania publicznego i konieczność zachowania najwyższych standardów etycznych skutkuje przede wszystkim szerokim zakresem odpowiedzialności zawodowej lekarzy weterynarii. Niemniej jednak stwierdzono, że poradnictwo pełni w praktyce weterynaryjnej rolę zdecydowanie drugorzędną, pomocniczą i dodatkową. Nie jest to główny element pracy zawodowej ani główny obowiązek lekarza weterynarii w świetle prawa. Poradnictwo nie przesądza zatem o charakterze zawodu lekarza weterynarii. Ujawnia się to zwłaszcza przy porównaniu analizowanego zawodu z innymi zawodami zaufania publicznego, takimi jak zawody radcy prawnego czy doradcy podatkowego, w przypadku których udzielanie porad nie tylko stanowi podstawowy rys pracy zawodowej, lecz także manifestuje się w ich nazewnictwie.

W związku z powyższym ustalono, że w badanym zakresie odpowiedzialność zawodowa lekarzy weterynarii nie wykazuje poważniejszych cech szczególnych – wiąże się z ogólną odpowiedzialnością za postępowanie *lege artis*, zgodnie z prawem, etycznie i uczciwie (13, 16, 17).

Jedynym przepisem prawa korporacyjnego o charakterze specyficznym jest w tym przypadku art. 35 KELW, który stanowi, że lekarz weterynarii, który udziela porad różnorodnym organizacjom, związkom lub podmiotom powiązanim z obrotem handlowym, gospodarczym wykorzystaniem lub hodowlą zwierząt, jest zobligowany do poinformowania lekarza weterynarii, który sprawuje stałą opiekę kliniczną nad zwierzętami w danej hodowli lub gospodarstwie o swoich ustaleniach, jak i o zaleceniach, jakie przekazał osobie uprawnionej do dysponowania zwierzętami, których dotyczyła wspomniana konsultacja (16, 25).

Przepis ten reguluje sytuacje, w których klient nieprofesjonalny poszukuje porady lekarsko-weterynaryjnej i ją uzyskuje, nie odnosi się natomiast do konsultacji między lekarzami weterynarii. Ustanawia jednak konkretne obowiązki i uprawnienia o charakterze deontologicznym. Na udzielającym porady lekarzu weterynarii ciąży obowiązek informacyjny dotyczący poinformowania lekarza weterynarii, który co do zasady zajmuje się w sposób ciągły lekarsko-weterynaryjną opieką kliniczną nad danymi zwierzętami. W ocenie autora można więc wnioskować, że z obowiązkiem tym skorelowane jest uprawnienie owego „stałego” lekarza do żądania informacji.

Sferą odpowiedzialności, w której występować może w odniesieniu do problematyki analizowanej

w tej pracy zarówno odpowiedzialność zawodowa, jak i cywilna, są błędy w sztuce lekarsko-weterynaryjnej. Niezgodne z aktualną wiedzą naukową i sztuką lekarsko-weterynaryjną działanie bądź zaniechanie, a zwłaszcza takie, które doprowadziło do wyrządzenia szkody klientowi zwracającemu się o poradę (albo jego kontrahentowi, np. kupującemu zwierzę, gdy konsultacji poszukuje sprzedawca), może implikować konieczność nie tylko zapłaty odszkodowania, lecz także skutkować zakazem lub ograniczeniem prawa wykonywania zawodu lekarza weterynarii.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na wskazanie, że odpowiedzialność cywilna doradców weterynaryjnych za szkody, a także za *culpa in contrahendo*, na podstawie umowy zawartej pomiędzy lekarzem weterynarii a klientem (4, 5, 7, 10, 19, 27) jest szczególnie doniosła w przypadku udzielania porad klientom laikom.

Wnosić można, że istnieje szczególny i specyficzny rodzaj odpowiedzialności doradcy weterynaryjnego (3, 4, 5, 13, 19, 27). Zgodnie z tą koncepcją lekarz weterynarii może być w sposób swoisty odpowiedzialny za konsultację, udzielanie porad klientom laikom (3, 4, 5, 13). Postulowany typ odpowiedzialności cywilnej można kwalifikować na kilka sposobów: jako *culpa in contrahendo*, jako odpowiedzialność na podstawie wyraźnej lub ukrytej klauzuli doradczej w umowie, której zasadniczym przedmiotem jest inne świadczenie, a porada ma jedynie charakter uboczny, a wreszcie – jako odpowiedzialność na podstawie niezależnej umowy o poradnictwo, określanej w literaturze niemieckojęzycznej jako *Beratungsvertrag*, *Beratervertrag* (3, 4, 5, 13, 19, 24, 25, 27).

Postulowane podejście zakłada, że odpowiedzialność lekarza weterynarii pełniącego funkcję doradcy jest analogiczna do odpowiedzialności sprzedawcy – profesjonalisty. Opiera się na założeniu, że lekarz weterynarii, który prowadzi działalność w sposób profesjonalny, stały, gospodarczy i odpłatny, powinien udzielać kompleksowej, naukowo uzasadnionej i profesjonalnej informacji (3, 9, 11, 12, 13, 26). Omawiana koncepcja powstała w niemieckiej literaturze prawniczej i weterynaryjnej na marginesie rozważań na temat badania zdrowia zwierząt w związku ze sprzedażą i wydawania opinii oraz orzeczeń w tym zakresie. Zdaniem autora możliwe jest zastosowanie przedmiotowej koncepcji na gruncie polskiego prawa zobowiązań – mając na uwadze przede wszystkim zależność obecnego kształtu rękojmi w polskim Kodeksie cywilnym (dalej: KC; 19) w stosunku do kodeksu cywilnego niemieckiego (27). *Lege non distinguente* uprawnione będzie także daleko idące uogólnienie tego typu odpowiedzialności na wszystkie rodzaje weterynaryjnych konsultacji.

Odpowiedzialność ta obejmuje w szczególności przypadki, w których błędna porada weterynaryjna doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez klienta (3, 13). Jako przykład wymienić można błędną poradę – błędne orzeczenie o braku wad fizycznych zwierzęcia, wydane po zbadaniu

go w związku ze sprzedażą, na etapie przedkontraktowym (28, 29).

Lekarze weterynarii powinni liczyć się z ryzykiem pozwania ich na podstawie udzielonej błędnej porady, jako że klient lub jego pełnomocnik może wykorzystać przedstawioną wyżej koncepcję w procesie. Mając na uwadze powyższe, należy skonstatować, że świadomość istnienia takiej możliwości dochodzenia roszczeń od lekarzy weterynarii jest istotna zarówno z punktu widzenia samych lekarzy, jak i ich klientów – jako potencjalnych przeciwników prawnych.

Porady udzielane innym lekarzom weterynarii

Jak już wspomniano, profesjonalna konsultacja lekarsko-weterynaryjna, która może być również określona jako profesjonalne poradnictwo czy poradnictwo zawodowe, to relacja zawodowa co najmniej dwóch lekarzy weterynarii.

Omawiana relacja dotyczy każdego przypadku lekarza weterynarii szukającego fachowej porady u bardziej doświadczonego lekarza weterynarii, kolegi z większą wiedzą, doświadczeniem, umiejętnościami lub kompetencjami. Typowym przykładem jest lekarz weterynarii pracujący klinicznie jako „lekarz pierwszego kontaktu”, który szuka porady u specjalisty w danej dziedzinie.

Poradnictwo tego typu obejmuje, w ocenie autora, zarówno sytuacje, w których lekarz weterynarii kieruje prośbę o poradę bezpośrednio do innego lekarza weterynarii posiadającego określone umiejętności i wiedzę w danej dziedzinie, jak i wtedy, gdy do specjalisty kierowany jest klient i zwierzęcy pacjent (konsultowanie pośrednie).

Relacji tej nie można bynajmniej sprowadzać do przypadków konsultacji u specjalisty – w znaczeniu oficjalnie uznanego tytułu specjalisty. Decydującym czynnikiem są faktycznie posiadane doświadczenie, wiedza i kompetencje danego lekarza weterynarii, natomiast tytuł specjalisty czy stopnie i tytuły naukowe, ukończone szkolenia itp. wskazywać mogą jedynie na te kompetencje i dowodzić ich.

Należy zauważyć, że badana problematyka jest uregulowana w KELW zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni – standardy etyki i deontologii zawodowej w zakresie poradnictwa i konsultacji między lekarzami weterynarii można wyprowadzić także z wielu przepisów ogólnych KELW (16).

Kodeks ten ustanawia w art. 39 ust. 3 zd. 1 prawną, etyczną i deontologiczną powinność korzystania z konsultacji innych lekarzy weterynarii. Niedopełnienie lub nienależyte wypełnienie tego obowiązku może, w ocenie autora, rodzić odpowiedzialność zawodową przed sądami lekarsko-weterynaryjnymi. Co więcej, może stanowić samoistną podstawę prawną tej odpowiedzialności (16).

Institucja konsultacji między co najmniej dwoma lekarzami weterynarii jest ściśle związana z zakazem przekraczania kompetencji, wykonywania usług, co do których nie posiada się dostatecznej wiedzy, kompetencji, doświadczenia, urzędzeń czy uprawnień. Wskazuje na to językowa, systemowa i celowościowa

wykładnia całego art. 39 KELW, w tym w związku z art. 13, 20, 21, 22 oraz art. 26 tego kodeksu (16).

Zakres tej kategorii nie obejmuje, w ocenie autora, zespołowej pracy kilku lekarzy weterynarii nad tym samym przypadkiem klinicznym, w ramach działalności tego samego zakładu leczniczego dla zwierząt. Cel, zadania i sposoby zespołowej pracy w praktyce klinicznej różnią się od poszukiwania porady i profesjonalnej konsultacji lekarsko-weterynaryjnej (8, 9, 10, 13).

Zakres tej kategorii nie obejmuje także wykonywania badań dodatkowych wymagających niezbędnego sprzętu. Zlecenie wykonania dodatkowych badań innemu lekarzowi weterynarii nie może być traktowane jako rodzaj konsultacji czy porady lekarsko-weterynaryjnej, gdyż tę umowę charakteryzują odmienne cele stawiane przez strony i odmienne sposoby ich realizacji niż usługę doradczą.

Stany faktyczne, w których lekarz weterynarii, do którego skierowano zwierzę, nie tylko wykonuje dodatkowe badania, ale także opisuje ich wyniki i stawia diagnozę, można uznać za konsultację lekarsko-weterynaryjną – w zależności od stopnia zaangażowania tego lekarza w proces diagnostyczny, możliwości wykorzystania uzyskanej diagnozy przez lekarza pierwszego kontaktu, a także wiedzy tak pierwszego, jak i drugiego z nich, tj. świadomości, że dana usługa lekarsko-weterynaryjna stanowi konsultację, a jej wyniki zostać mają wykorzystane przez innego lekarza weterynarii. Kluczowa jest ocena każdego stanu faktycznego *ad casum*, przeprowadzana przede wszystkim z punktu widzenia cywilistycznego.

Przywołać należy w tym miejscu istotną normę etyczno-deontologiczną wynikającą z art. 39 ust. 4, art. 41 oraz art. 16 ust. 1 i 2 KELW, w związku z art. 21 KELW, zabraniającą nieuczciwego i nieetycznego przejmowania klientów i pacjentów innego lekarza weterynarii w przypadku skierowania zwierzęcia na konsultację czy w celu wykonania badań dodatkowych (13, 16). Stwierdzono, że odpowiedzialność zawodowa może dotyczyć konsultacji lekarskich weterynaryjnych przeprowadzanych bez wiedzy i zgody klienta – i że jest to norma o charakterze uniwersalnym (13, 16).

Odpowiedzialność ta może być skumulowana z ponoszeniem odpowiedzialności publicznoprawnej i prywatnoprawnej. Zdaniem autora jest to specyficzny rodzaj odpowiedzialności, łączący w sobie elementy dotyczące jednocześnie tajemnicy zawodowej (6), ochrony danych osobowych i zakazu dysponowania zwierzęciem bez zgody osoby uprawnionej. Ten rodzaj odpowiedzialności zawodowej dotyczy zarówno lekarza weterynarii zlecającego konsultację lekarską weterynaryjną, jak i konsultanta (13).

Dyskusyjny jest, w opinii autora, przepis art. 39 ust. 3 zd. 3 KELW, który stanowi, że udzielanie konsultacji innemu lekarzowi weterynarii szukającemu porady jest powinnością, etycznym i deontologicznym obowiązkiem każdego polskiego lekarza weterynarii (16). Takie ujęcie obowiązku profesjonalnego poradnictwa weterynaryjnego, *sui generis* przymusu

konsultacyjnego, implikuje, przynajmniej w sposób teoretyczny, odpowiedzialność zawodową za nieprzestrzeganie analizowanej normy.

W ocenie autora regulacja ta rozdziela liczne i poważne wątpliwości. Dotyczą one m.in. ogólnych, systemowych i konstytucyjnych zagadnień prawa polskiego i europejskiego, takich jak zasady słuszności i proporcjonalności, swoboda działalności gospodarczej, cywilistyczna swoboda zawierania umów, ale także ogólnych przepisów o wykonywaniu zawodu lekarza weterynarii i świadczeniu usług lekarsko-weterynaryjnych, a wreszcie – wewnętrznej (nie)spójności samego KELW. Problemami o najistotniejszym znaczeniu są w tym przypadku: konflikt norm prawa korporacyjnego o charakterze deontologicznym z normami prawa powszechnie obowiązującego, zastosowanie art. 736 KC (w zw. z art. 750 KC) oraz kwestia odpowiedzialności za nieprzestrzeganie art. 39 ust. 3 zd. 3 KELW przez lekarza weterynarii, który nie chce w danym przypadku pełnić roli konsultanta (16, 19). Zagadnienie to wymaga, zdaniem autora, dalszych badań i powinno stać się przedmiotem pogłębionej refleksji w ramach prac nad nowelizacją KELW.

Niewątpliwie wskazać można w nawiązaniu do powyższych wywodów, że zarówno w polskim systemie prawnym, jak i w codziennej praktyce lekarzy weterynarii występują instytucja koleżeństwa zawodowego i zasada koleżeństwa pomiędzy lekarzami weterynarii. Jest to jedna z podstawowych cech tej grupy zawodowej – jako zrzeszonej w korporacji zawodowej.

Pomoc i koleżeństwo zawodowe stanowią zasady etyczne i deontologiczne. To nie tylko tzw. miękkie prawo. Wręcz przeciwnie – jest to norma bezpośrednio obowiązująca, która wywodzi się z art. 4, 34–43 KELW (16). Koleżeństwo dotyczy nie tylko wskazanego już obowiązku, niejako przymusu udzielania porad, lecz także przede wszystkim wzajemnego szacunku, wzajemnej pomocy czy wreszcie uczenia młodszych i mniej doświadczonych lekarzy weterynarii przez starszych i bardziej doświadczonych kolegów (16).

Za nieprzestrzeganie omawianej reguły etyczno-deontologicznej możliwa jest odpowiedzialność zawodowa przed weterynaryjnym sądem jako organem sądownictwa korporacyjnego (16, 17).

Poza problematyką odpowiedzialności zawodowej należy rozważyć odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego dotyczącą przedmiotu tej analizy. Przeprowadzone badania pozwoliły na stwierdzenie, że odpowiedzialność cywilna lekarza weterynarii – konsultanta i lekarza weterynarii szukającego porady (zlecającego konsultację) różnią się.

Przede wszystkim należy zaznaczyć, że możliwość przeprowadzenia konsultacji lekarskiej weterynaryjnej może w konkretnych sytuacjach zostać wykluczona lub ograniczona. Ograniczenie lub wyłączenie może wynikać ze ściśle osobistego charakteru danej usługi lekarsko-weterynaryjnej (której nie można powierzyć innej osobie ze względu na naturę danego świadczenia lub przepisy prawa), z normatywnych ograniczeń dotyczących usług lekarsko-weterynaryjnych, których świadczenie uzależnione od posiadania określonych uprawnień w świetle prawa (nie można ich przekazać osobie nieposiadającej tych uprawnień), lub z umowy. Wymóg osobistego świadczenia swojego zobowiązania przez lekarza weterynarii wiąże się z odpowiednią wiedzą weterynaryjną, uprawnieniami prawnymi, cechami osobowymi, umiejętnościami, wiedzą, kwalifikacjami, aparaturą itp. (16, 27, 28, 29). Przywołać należy w tym miejscu przede wszystkim art. 354, 356 §1, 736–739 KC w zw. z art. 734 nn. i 750 KC (19).

W przypadku niewłaściwej konsultacji lekarskiej weterynaryjnej – lekarz weterynarii zlecający konsultację narusza przepisy prawa lub ponosi odpowiedzialność za nienależyte świadczenie (swoje własne świadczenie). W obu przypadkach klient może być uprawniony do odszkodowania. W przypadku usług lekarsko-weterynaryjnych stanowiących zobowiązania należytej staranności do sfery odpowiedzialności tego lekarza weterynarii należą: jego własne działania lub zaniechania oraz ewentualnie wina w wyborze doradcy (jako zastępcy, pomocnika lub podwykonawcy), a także działania lub zaniechania tego ostatniego – jeżeli świadczenie zostaje powierzzone doradcy (19).

Świadczenie usług weterynaryjnych można powierzyć innemu lekarzowi weterynarii konsultującemu się, jeżeli wynika to z ustawy, umowy, zwyczaju (np. zasady koleżeństwa weterynaryjnego) lub z różnych okoliczności

I Konferencja Lekarzy Bujatrów

P O Z N A Ń
13-14.06.2024

Zarejestruj
się już dziś

- Zarządzanie stadem
- Choroby metaboliczne
- Rozród
- Mastitis

Organizator merytoryczny

lecznica
DUŻYCH ZWIERZĄT

faktycznych wymagających substytucji (19, 30). Jeżeli lekarz weterynarii pierwszego kontaktu dołożył staranności (np. powiadomił klienta o skierowaniu zwierzęcia do konsultacji), to jego odpowiedzialność ogranicza się do winy w wyborze (*culpa in eligendo*). Należy zauważyć, że odpowiedzialność za *culpa in eligendo* w tym przypadku jest ograniczona ze względu na fakt, że konsultantem jest profesjonalista, sam również będący lekarzem weterynarii i osobą zajmującą się tą działalnością w sposób zawodowy (16, 17, 19). Ponadto istotna może być także odpowiedzialność deliktowa. Konsultujący lekarz weterynarii może ponosić odpowiedzialność cywilną jako podwykonawca, zastępca lub pomocnik – jako osoba trzecia.

Przeprowadzona analiza prawno-porównawcza pozwoliła na ustalenie, że w badanym stosunku prawnym potencjalnie doniosłe znaczenie może mieć odpowiedzialność wobec osób trzecich. Ten typ może być realizowany m.in. przez kupującego zwierzę, który sam nie był klientem lekarza weterynarii (zamiast tego był nim sprzedawca zwierzęcia; 5, 9, 10). Osoba trzecia może dochodzić swoich roszczeń od lekarza weterynarii zarówno bezpośrednio, jak i na podstawie specyficznej konstrukcji prawnej – tzw. umowy o działaniu ochronnym na rzecz osoby trzeciej (*Vertrag mit Schutzwirkung zugunsten Dritter, Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*). Jest to koncepcja wywodząca się pośrednio z przepisów prawa cywilnego niemieckiego – z wykładni § 328 ust. 1 w powiązaniu z § 242 i § 311 ust. 3 zd. 1 kodeksu cywilnego niemieckiego (27), a także z zasad ogólnych prawa cywilnego. W istocie stanowi ona dorobek tamtejszej doktryny prawnej i orzecznictwa (8, 9, 10, 13, 31, 32, 33). W ocenie autora zastosowana może być ona również w polskim obrocie prawnym – na zasadzie zapożyczenia, doktrynalno-orzeczniczego inspiracji komparatystycznej – gdyż opiera się na szeroko rozumianym pojęciu naruszenia umowy i naruszenia zobowiązania. Zastosowanie tej propozycji w praktyce obrotu jest w ocenie autora wysoce prawdopodobne, zważywszy na bardzo liczne zapożyczenia z prawa niemieckiego we współczesnym polskim prawie cywilnym, a zwłaszcza prawie zobowiązań – tak na gruncie legislacji, nauki, jak i orzecznictwa.

Poradnictwo a usługi lekarsko-weterynaryjne

W odniesieniu do cech poradnictwa weterynaryjnego jako zjawiska faktycznego, społecznego i gospodarczego, a także jako instytucji prawnej, stwierdzono, że poradnictwo, poradnictwo lub konsultacje weterynaryjne stanowią niewątpliwie rodzaj usług weterynaryjnych. Wynika to z szerokiego, inkluzywnego uregulowania zakresu wykonywania zawodu lekarza weterynarii i zakresu usług lekarsko-weterynaryjnych w prawie polskim.

W ocenie autora przepisy art. 2 ust. 1 ustawy o zakładach leczniczych dla zwierząt (dalej: UZLZ), art. 1 ust. 1 UZLW oraz przepisy KELW (16, 17, 18) powinny być interpretowane łącznie, gdyż jedynie przy ich kumulatywnej wykładni możliwe jest jasne, pewne i zupełne określenie przedmiotowego zawodu i usług

świadczonych przez osoby posiadające prawo jego wykonywania. Tylko taka interpretacja pozwala na uzyskanie poprawnej normy prawnej, a następnie jej poprawne zastosowanie.

Są zatem, w opinii autora, zawód lekarza weterynarii i zakres usług lekarsko-weterynaryjnych określone przez jedną, unitarną normę prawną, a przepisy ją tworzące wzajemnie się dopełniają, choć zawarte są w różnych aktach normatywnych.

Szeroki zakres pojęcia tych usług oraz równie szeroki zakres pojęcia wykonywania zawodu lekarza weterynarii, zakreślone w przepisach prawa, uzupełniają się wzajemnie. Normatywne pojęcia zastosowane w art. 1 UZLW i w art. 1 KELW są bez wątplenia tożsame. Różnica zachodząca między nimi a legalną definicją usługi lekarsko-weterynaryjnej zawiera się jedynie w tym, że usługi nie wyczerpują całokształtu pracy w analizowanym zawodzie.

Wymienione przepisy art. 2 UZLZ i art. 1 UZLW stanowią, co prawda, katalogi otwarte – którą praktykę legislacyjną autor potępia – ale wskazują wprost, że wśród usług lekarsko-weterynaryjnych są także usługi z zakresu poradnictwa oraz że są one przejawami wykonywania zawodu lekarza weterynarii. Przywołać można przede wszystkim art. 2 ust. 1 pkt 4 UZLZ, który stanowi, że: *Usługa weterynaryjna jest czynnością (...) polegającą (...) na: (...) udzielaniu porad i konsultacji (...); wydawaniu opinii i orzeczeń* (18).

Artykuł 39 ust. 3 zd. 2 KELW wskazuje na nieostry charakter różnych rodzajów usług lekarsko-weterynaryjnych wymienionych w art. 2 ust. 1 UZLZ: *usługa konsultacyjna z zakresu poradnictwa lekarsko-weterynaryjnego może być jednocześnie uznana za opinię lekarsko-weterynaryjną, za orzeczenie o stanie zdrowia zwierzęcia*.

Dość należy, że analizowany przepis art. 39 ust. 3 zd. 2 KELW potwierdza ponadto doradczy charakter konsultacji lekarsko-weterynaryjnych. Tak ujęta natura analizowanego zjawiska oznacza, zdaniem autora, pomocniczy, wspomagający, akcesoryjny i jednocześnie niewiążący charakter konsultacji lekarsko-weterynaryjnych.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że poziom należytej staranności w wykonywaniu zobowiązań i etyczności postępowania wymaganej od wszystkich lekarzy weterynarii – jako przedstawicieli zawodu zaufania publicznego – są wyższe od ogólnie wymaganych (28, 29). Poziom staranności i standardy etyczne wymagane od konkretnego lekarza weterynarii są bezpośrednio powiązane i zaostrzają się wraz ze stopniem jego rozwoju naukowego, uzyskanymi tytułami specjalisty, zdobytym doświadczeniem i kompetencjami, a także aktywnością społeczną (5, 12, 13, 16, 26, 28). Są to czynniki o charakterze ogólnym, niespecyficznym, które jednak wpływają na poziom wykonywania konsultacji weterynaryjnych i odpowiedzialność z nimi związaną. Omawiane zagadnienie dotyczy zarówno profesjonalnych konsultacji między lekarzami weterynarii, jak i porad udzielanych klientom nieprofesjonalnym.

Jak już wspomniano, przeprowadzone badania pozwoliły na stwierdzenie, że udzielanie przez lekarzy weterynarii porad klinicznych i konsultacji

medycznych stanowi usługę lekarsko-weterynaryjną. Fakt ten implikuje konieczność wynagrodzenia za taką usługę, zarówno na gruncie deontologii zawodowej prawa o wykonywaniu analizowanego zawodu, jak i prawa danin publicznych (16, 17, 18, 34, 35).

Bezpłatne, nieodpłatne konsultacje, udzielane w dobrej wierze i często spotykane w codziennej praktyce weterynaryjnej, nie są, w opinii autora, zjawiskiem pożądanym (13, 16, 24). Nieodpłatne poradnictwo weterynaryjne jest, jak wykazano, sprzeczne z obowiązującym prawem. Ponadto, można je uznać za lekkomyślne – biorąc pod uwagę wysokie ryzyko odpowiedzialności cywilnej, karnej i zawodowej lekarza weterynarii. Co więcej, może ono godzić w prestiż i reputację zawodu lekarza weterynarii w Polsce oraz wypaczać społeczne postrzeganie przedmiotowego zawodu.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły na udowodnienie, że na gruncie polskiego prawa cywilnego i weterynaryjnego możliwe i uprawnione jest mówienie o poradnictwie, czyli konsultacji weterynaryjnej jako swoistej instytucji prawnej. Stwierdzono, że poradnictwo weterynaryjne obejmuje wiele różnych sytuacji faktycznych i prawnych, posiada jednak cechy wspólne, które pozwalają ocenić je jako zjawisko stosunkowo jednolite, choć niejednorodne.

Wyróżnione zostały dwa zasadnicze rodzaje porad lekarsko-weterynaryjnych. Pierwszą z nich jest udzielanie porad klientom laikom, drugą – profesjonalna relacja co najmniej dwóch lekarzy weterynarii. Wykazano cechy charakterystyczne tych typów oraz obowiązki prawne, etyczne i deontologiczne z nimi związane, jak również odpowiedzialność wynikającą z tytułu niedochowania tychże obowiązków przez lekarza weterynarii udzielającego porady.

Stwierdzono, że specyfika odpowiedzialności lekarza weterynarii za konsultacje związana jest z dwiema zasadniczymi sferami ciążącymi na nim obowiązków: etyką i deontologią zawodową z jednej strony, a z drugiej – obowiązkami jako uczestnika obrotu cywilnoprawnego, profesjonalisty prowadzącego działalność gospodarczą.

Specyfika obowiązków i odpowiedzialności w przedstawionych zasadniczych typach jest odmienna, natomiast łącznikami są: wiedza specjalistyczna, której w formie porady lub informacji udziela specjalista w stosunku do niespecjalisty, a także obowiązek przestrzegania reguł etyki i deontologii zawodowej.

Ustalono, że odpowiedzialność doradcy weterynaryjnego opiera się na zasadniczych cechach wynikających z natury wykonywanego zawodu: każdego lekarza weterynarii obowiązują ponadprzeciętne standardy etyczno-deontologiczne, w tym dotyczące konsultacji; każdy praktykujący klinicznie lekarz weterynarii jest *de facto* ekspertem, specjalistą, a także profesjonalistą, który zajmuje się określonym rodzajem działalności zawodowej i gospodarczej; żaden lekarz weterynarii udzielający porady nie może wykroczyć poza zakres swoich kompetencji, wiedzy, umiejętności i doświadczenia.

Wykazano, że poradnictwo weterynaryjne stanowi swoistego rodzaju profesjonalną, odpłatną usługę lekarsko-weterynaryjną oraz określono konsekwencje takiej klasyfikacji.

Należy pamiętać, że udzielanie porad klinicznych nie powinno przekształcić się w nauczanie sztuki lekarsko-weterynaryjnej (16). Niemniej jednak poradnictwo weterynaryjne pełni ważną funkcję społeczną jako narzędzie służące podnoszeniu jakości świadczonych usług weterynaryjnych i upowszechniania wiedzy oraz dobrych praktyk w zakresie zdrowia, hodowli i utrzymania zwierząt.

Obowiązkiem każdego lekarza weterynarii jest dopełnienie licznych obowiązków wynikających ze specyficznego statusu etycznego, deontologicznego i prawnego tego zawodu (9, 22, 23, 28, 29, 36). Ryzyko (jakiegokolwiek) odpowiedzialności lekarza weterynarii lub innego specjalisty zaufania publicznego jest większe niż w przypadku innych zawodów niebędących zawodami zaufania publicznego i niezwiązanymi etyką zawodową (13, 37). Istotnym kryterium wpływającym na zwiększenie rygoru odpowiedzialności jest zatem bycie przedstawicielem zawodu zaufania publicznego (28, 29, 38).

Stwierdzono, że odpowiedzialność doradcy stanowi jedynie dodatek do ogólnej odpowiedzialności zawodowej i cywilnej lekarza weterynarii. Niemniej jednak jest to dodatek doniosły, a nowe koncepcje prawne, w tym wywodzące się z prawa obcego – niemieckiego, stanowić mogą o dalszym pogłębianiu się faktycznego wymiaru odpowiedzialności w badanym zakresie.

W związku z powyższym stwierdzono potrzebę prowadzenia dalszych badań w przedmiotowym zakresie, jak również konieczność podnoszenia świadomości prawnej lekarzy weterynarii pełniących funkcję doradców.

Piśmiennictwo

1. Dolle S.: Beratung in der Tierarztpraxis. Nur bei Strenger Indikationsstellung – Caveat Emptor, *Veterinärspiegel* 2004, **14**(1), 46–48.
2. Oechsler J.: *Vertragliche Schuldverhältnisse*, Mohr Siebeck, Tybinga 2017, 334–344.
3. Schaub R.: Beratungsvertrag und Sachmängelgewährleistung nach der Schuldrechtsmodernisierung, *Archiv für die zivilistische Praxis* 2002, **202**, 757–807.
4. Werres R.: *Aufklärungspflichten in Schuldverhältnissen und deren Grenzen: eine insbesondere am Kaufrecht dargestellte Auswertung der Rechtsprechung*, Wydawnictwo Uniwersyteckie, Kolonia 1985, 69–104.
5. Wolkowski B.: *Die rechtliche Behandlung der Kaufuntersuchung beim Pferdekauf*, Dr. Kovač, Hamburg 2010, 178, 219–254, 264–265, 296–301.
6. Karczmarczyk R.: Etyka zawodowa lekarza weterynarii: tajemnica zawodowa, *Życie Wet.* 2015, **90**(8), 495–496.
7. Adamczuk F.J.F.: *Pferdekaufrecht. Rechtsgeschichte des Pferdekaufs, geltendes Recht, Perspektiven*. Sierke, Hanower 2008, 116–117.
8. von Bardeleben G.: *Rechtliche Besonderheiten des Pferdekaufs unter besonderer Berücksichtigung der tierärztlichen Kaufuntersuchung*, Agricola, Hildesheim 2013, 179–180, 196–199.
9. Bleckwenn E.: *Die Haftung des Tierarztes im Zivilrecht*. Springer, Berlin – Heidelberg 2014, 33–35, 38–39, 50–70, 327, 350, 358, 377.
10. Eichelberg S.: *Kaufuntersuchungen beim Pferdekauf*, Dr. Kovač, Hamburg 2018, 49–50, 89–118.
11. Fikentscher W., Heinemann A.: *Schuldrecht. Allgemeiner und besonderer Teil*, De Gruyter, Berlin – Boston 2017, 180–190.
12. Fink C.: *Auflärungspflicht von Medizinalpersonen (Arzt, Zahnarzt, Tierarzt, Apotheker)*, Stämpfli, St. Gallen 2008, 213–228.
13. Dzikowski A.: Veterinarian as an expert advisor: improving the quality of veterinary services and scientific research, *Med. Weter.* (przyjęty do druku).

14. Ceregrzyn M., Głowacka M.: Zasady skutecznej konsultacji żywieniowej w praktyce lekarza weterynarii, *Magazyn Wet.* 2014, 23(7), 696–704.
15. Rutkowiak B.: Rozważania o konsultacjach w leczeniu zwierząt, *Życie Wet.* 2008, 83(1), 14–16.
16. Kodeks Etyki Lekarza Weterynarii. Uchwała 3/2008/VII Nadzwyczajnego VII Krajowego Zjazdu Lekarzy Weterynarii.
17. Ustawa z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 154.
18. Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 24.
19. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610, 1615, 1890, 1933.
20. Cooper J.E., Cooper M.E.: *Introduction to Veterinary and Comparative Medicine*, Blackwell, Oxford 2007, 37.
21. Cooper M.E.: Birds, Exotic Animals, and the Law. *Seminars in Avian and Exotic Pet Medicine* 1998, 7(4), 166–175.
22. Forbes N.: An exacting science: the veterinary surgeon as expert witness, *In Practice* 2004, 26, 503–506.
23. Szarek J.: *Konfliktogenność w chowie zwierząt a opinie lekarsko-weterynaryjne w świetle badań własnych*, *Magazyn Wet.* 2001, 10(59), 62–64.
24. Last W.J.: Beratung in der Nutztierpraxis. *Veterinärspiegel* 2011, 21(2), 83.
25. Rokas A.N.: Reliance on Experts form a Corporate Law Perspective, *American University Business Law Review* 2013, 2(2), 323–352.
26. Rosbach P., Weiß Ch., Meyer K., Hillebrand Ch.: *Pferderecht. Ein Handbuch für Pferdekäufer, Reiter, Reitvereine, Reitstallbesitzer, Hufschmiede und Tierärzte*, Beck, Monachium 2018, 139.
27. Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896 in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl., I, S. 42, 2909; 2003, I, S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 25. Oktober 2023 (BGBl. 2023, I, Nr. 294) geändert worden ist.
28. Dzikowski A.: Veterinary surgeons' legal obligations in sales-related animal health status examination, *Med. Weter.* 2021, 77(6), 309–313.
29. Dzikowski A.: Natura prawna zobowiązania lekarza weterynarii do dokonania badań i wydania orzeczenia o stanie zdrowia zwierzęcia, *Studia Prawnoustrojowe* 2021, 53, 103–121.
30. Osajda K. (red.): *Komentarze prawa prywatnego. Kodeks cywilny. Komentarz. T. IIIb*, Beck, Warszawa 2017, 296, 298, 302–303, 305, 350–357, 739–740.
31. Kleinschmidt J.: *Delegation von Privatautonomie auf Dritte: Zulässigkeit, Verfahren und Kontrolle von Inhaltsbestimmungen und Feststellungen Dritter im Schuld- und Erbrecht*, Mohr Siebeck, Tybinga 2014, 216 nn., 407 nn.
32. van Eickels Y.: *Die Drittschutzwirkung von Verträgen*. Nomos, Baden-Baden 2005, 1–306.
33. Karampatzos A.: *Vom Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte zur deliktischen berufsbezogenen Vertrauenshaftung: zugleich ein Beitrag zum Ersatz fahrlässig verursachter reiner Vermögensschäden*, Nomos, Baden-Baden 2005, 1–284.
34. Ławniczak-Lehmann M.: Pojęcie zawodów medycznych w świetle prawa i doktryny prawniczej, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2001, 63(1–2), 27–50.
35. Słowińska A.: Odpłatność za usługi weterynaryjne, *Magazyn Wet.* 2019, 28(12), 80–81.
36. Harris J.M.: The Role of the Practicing Veterinarian as an Expert Witness, *Seminars in Avian and Exotic Pet Medicine* 1998, 7(4), 176–181.
37. Strasser R.: *Zur Reform des Viehwähnschaftsrechtes*, Wydawnictwo Uniwersyteckie, Fryburg Bryzgowijski 1980, 50–51, 135–137.
38. Kunzmann P.: Ethik und Moral in der Veterinärmedizin, *Veterinärspiegel* 2014, 24(4), 187–189.